

Miksi tarvitaan nais erityistä työtä?

Sari Lönnberg

Vastaava asiantuntija / tiimin vetäjä, sosionomi YAMK

RETS Nais erityinen työ

Esityksen sisältö

- Naiskuvan luoja ja vaikuttajat sekä sukupuoliroolit
- Naisena rikos- ja päihdemaailmassa
- Marginaalissa elävät naiset - naistyypilliset taustatekijät
- Nais erityisyys auttamistyössä

Mitä RETS tekee?

RETS – Rikoksettoman elämän tukisäätiö työskentelee rikoksia tehneiden ja heidän läheistensä kanssa. Tarjoamme tietoa myös heidän kanssaan työskenteleville ammattilaisille sekä päättäjille.

RETS on

- valtakunnallinen vaikuttaja,
- kuntoutuksen asiantuntija,
- Rikoksia tehneiden ja heidän läheistensä edunvalvoja sekä
- tukipalveluiden tuottaja ja kehittäjä.

Millaisia merkityksiä, kuvia ja
käsitteitä mieleemme syntyy
sanasta nainen?

Naiskuvan luojat ja vaikuttajat

- Mielellä on pyrkimys lokeroida ja selittää erilaisia asioita → maailmankuva
- Lokerointi ja luokittelu jäsentyvät mm. saatavilla ja ympärillä olevan informaation kautta → ulkoapäin tulevan tiedon merkitys korostuu erityisesti lapsuuden ja nuoruuden aikana

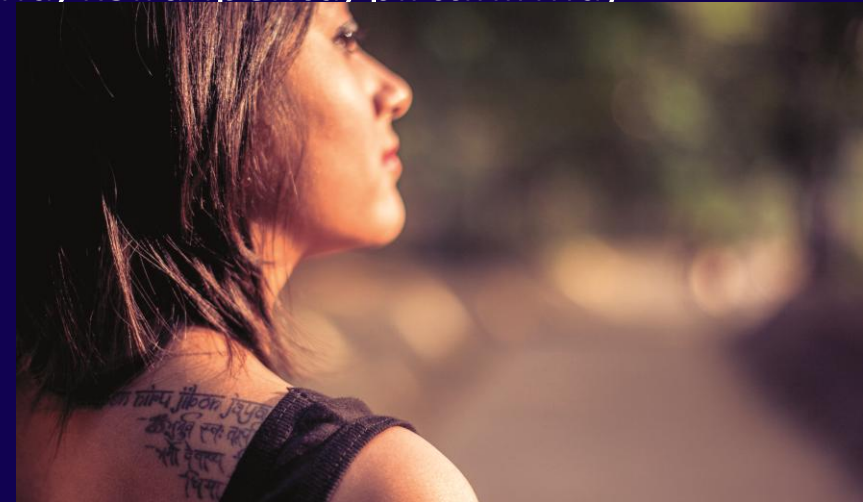
Naiskuvan luoja ja vaikuttajat

Mielikuvien syntyyn liittyviä vaikuttimia

- kasvatus (roolimallit, perhe)
- kulttuuri (yhteisö, normit, säännöt)
- media (esikuvat, idolit)
- stereotypiat (kuvasto)
- yhteiskunnan arvot ja asenteet (rajat, oikeudet, velvollisuudet)
- henkilökohtaiset elämäkokemukset (esim. miten oma sukupuoli on vaikuttanut omaan elämänkulkuun tai asemaan?)

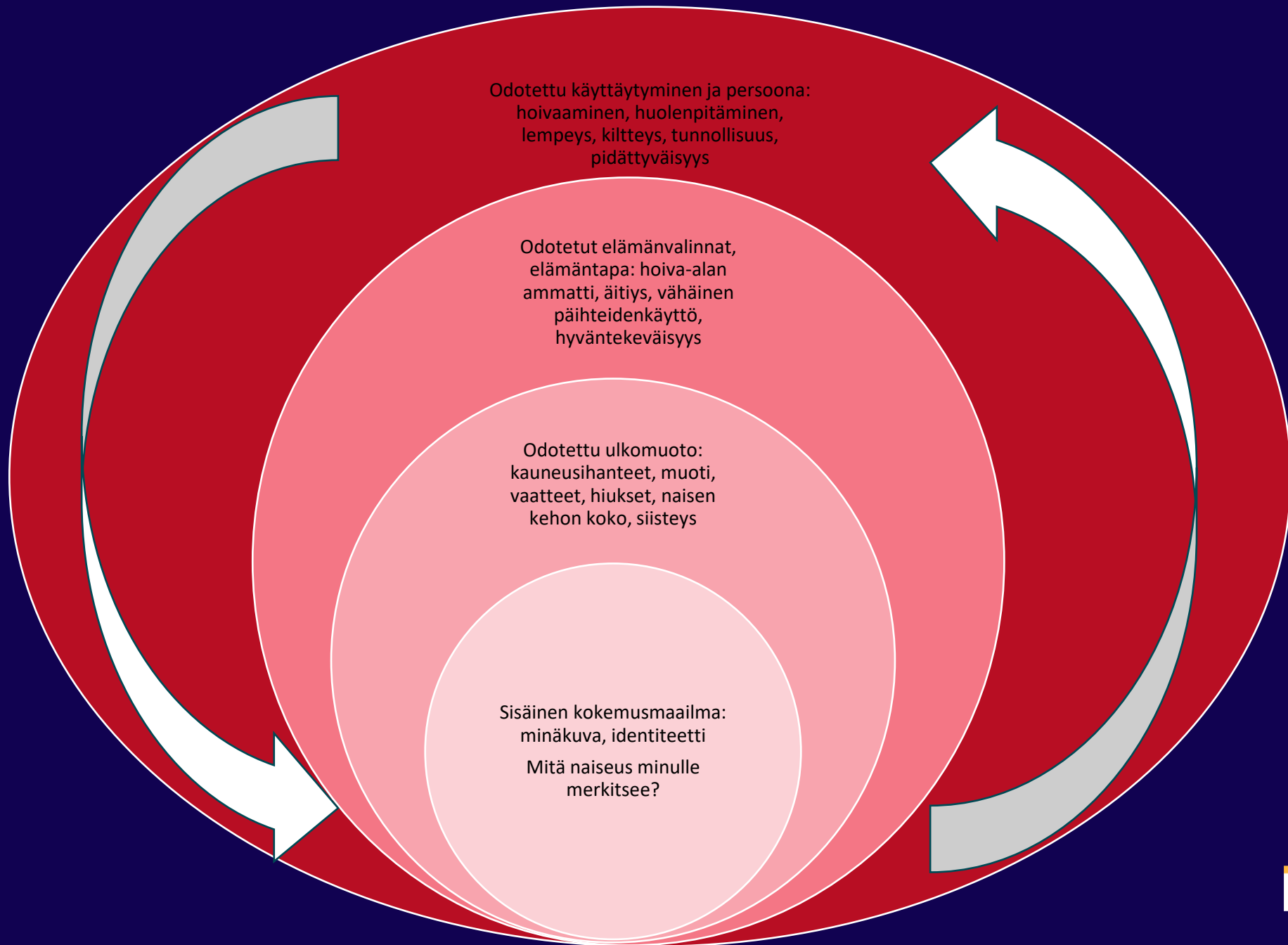
Vahvojen käsitysten/mielikuvien syntymisen myötä, uhkana on

- ajattelun polarisoituminen (joko-tai)
- myyttien vahvistuminen (esim. Äiti Teresa, hoivaaja, kylmä ja tunteeton ämmä, meno-Anu, koiranpentu, pirttihirmu)

Naiskuva ja sukupuoliroolit

- Naiskuvassa on usein vahvoja sukupuoliittuneita elementtejä ja ns. sukupuolirooleihin liitettyjä ominaisuuksia
- Sukupolirooleihin liittyy normeja, odotuksia ja mielikuvia → käyttäytyminen, ulkoinen olemus, elämäntulkku ja –valinnat
- Sukupuoleen kohdistuvat odotukset ja normit ohjaavat myös sisäistä kokemusmaailmaa ja identiteetin kehittymistä → mikä on sopivaa ja sallittua naiselle?
- Elämäntulkun ja –valintojen poikkeaminen yhteiskunnassa yleisesti sukupuoliolen kohdistetuista odotuksista saattaa aiheuttaa mm.
 - sisäisen maailman ristiriidan,
 - identiteetin rikkoutumista,
 - häpeän ja syyllisyyden kokemuksia,
 - leimaantumista tai sen pelkoa

Mitä tiedämme marginaalissa
elävistä naisista?

Naistyypilliset taustatekijät

- **Ylisukupolvisuus, rikkonaiset kiintymys- ja kehitysolosuhteet, traumaattiset kokemukset lapsuudessa/nuoruudessa**
 - 1/4 sijoitettu alle 15 v. iässä
 - n. 16 % lähisukulaisen seksuaalisen hyväksikäytön uhri
- **Ristiriitainen suhde väkivaltaan, koettu ja tehty väkivalta**
 - koettu fyysinen vv 97%, seksuaalinen vv 59%, henkinen vv 86%.
 - väkivalta-/henkirikoksesta tuomion saaneet 39%
- **Rikollisuuteen ja päihteiden käyttöön liittyvät (traumaattiset) elämäkokemukset**
 - sukupuoliuttunut väkivalta, hyväksikäyttö, alistaminen, rooli
 - elämän aikana todettu päihdehäiriö 82%

Naistyypilliset taustatekijät

➤ **Mielenterveyden häiriöt**

Lähes joka toisella vakava masennus, paniikkihäiriö joka kolmannella ja traumaperäinen stressihäiriö joka neljännellä elämänsä aikana

➤ **Matala koulutus-/työllisyysaste**

Yli puolella ei ammatillista tutkintoa, 86% tullut vankilaan työelämän ulkopuolelta

➤ **Diagnosoimattomat ja hoitamattomat neurokirjon häiriöt**

ADHD-piirteitä 46%

➤ **Äitiys**

2/3 lla naisvangeista on lapsia

➤ **Heikko somaattinen terveys**

Tuki- ja liikuntaelinsairaudet, hammassairaudet

Naisena päihde- ja rikosmaailmassa

- Valtasuhteet ja ”naisen paikka”
- Piiloasunnottomuus
- Selviytymiskeinoina esim.
 - naiseuden häivyttäminen maskuliinisuuden avulla
 - väkivalta
 - naisen kehon hyödyntäminen hyödykkeen tai näennäisen päätösvallan saavuttamiseksi
 - parisuhteet
- Usein selviytymiskeinojen ja aiemman traumataustan myötä rakentuu pärjääjän ja selviytyjän identiteetti, joka saattaa käänteisesti ylläpitää päihde- ja rikosmaailmassa pysymistä.

Miten taustatekijät näyttäytyvät?

Traumaoireilu

- ahdistuneisuus, ärtyneisyys, ylivireys tai vireystilan muutokset, välttelykäyttäytyminen, takauamat, tunneilmaisut vaikeudet/välttely, univaikeudet, keskittymisvaikeudet

Häpeä, syyllisyys, stigma

- arvottomuus, toivottomuus, itsesyytökset, pelot

Tunnevaltainen, impulsiivinen käyttäytyminen

- ennakoimattomuus, hallitsemattomuus, tunteiden sietämättömyys, mielialan ja -piteen nopeat vaihtelut, rajattomuus

Miten taustatekijät näyttäytyvät?

Vuorovaikutuksen ja ihmissuhteiden vaikeudet

- vastavuoroinen luottamuspuula, ei uskoa hyväntahtoisuuteen tai vilpittömyyteen, turvattomuuden kokemukset, tunneilmaisun vaikeudet

Identiteetin hauraus

- minäkuvan puute, vääristymät ja keskeneräisyys, omien vahvuuksien, kykyjen ja voimavarojen tunnistamattomuus, itsetuntemuksen puute

Mitä on nais erityinen työote?

Tiedosta, tunnista ja validoi

- Tiedosta sukupuolen merkitys ja vaikutukset rikos- ja päihdetaustaan
- Tunnista ja pohdi: millaiset ovat omat mielikuvani ja ennakkokäsitykseni naisesta? Mitkä tekijät mielikuvaan ovat vaikuttaneet?
- Naissukupuoli altistaa traumakokemuksille, kerrostuneelle häpeän ja syyllisyyden taakalle ja stigmatisoitumiselle yhteiskunnassa → tunnista ja validoi
- Inhimillisen ristiriidan hyväksyminen: naisen suhde väkivaltaan on usein kerroksellinen → kokija, tekijä, näkijä
- Traumojen vaikutus nykyhetkeen

Tue, vahvista ja ymmärrä

- Rikkoutuneen minäkuvan tukeminen, itsetunnon ja itsearvostuksen vahvistaminen.
- Turvallisuuden ja rajojen asettamisen korostaminen → kehon ja naiseuden vääristymät, irrallisuus, kehon tunteukset
- Asiakkaan elämäntilanteen, elämäntokemusten ja elämänvalintojen aiheuttamat (ristiriitaiset) tunteet työntekijässä: tiedostamalla ja tunnistamalla omat tunteereaktiot kohti tasa-arvoista kohtaamista

Pohdi näitä..

Mielikuvat, ennakkoasenteet, normit

- kulttuuri, kasvuympäristö, arvot, elinpiiri ym. muokkaavat ja vaikuttavat ajatteluumme tiedostomatta.
- Ymmärrä näiden merkitys ja olemassaolo sekä miten tiedostamaton ajattelu vaikuttaa omiin asenteisiin ja toimintaan.

Oma traumahistoria

- miten omat elämäkokemukseni vaikuttavat minussa ja miten pitää ne erillään asiakkaan kokemuksista?

**Naiserityinen ja traumatietoinen työote ei ole vain asiakasta varten.
Se on työväline, jolla pitää myös itsensä suojassa.**

Kiitos!

Sari Lönnberg, vastaava asiantuntija, 046 922 0447, sari.lonnberg@rets.fi

Facebook:

<https://www.facebook.com/RETSnais erityinen tyo>

Instagram: RETS Nais erityinen työ

X: @SariLonnberg

Verkkosivut ja materiaalia:

[Nais erityinen työ – Rikoksettoman elämän tukisäätiö \(rets.fi\)](#)

Opas rikostaustaisten naisten parissa työskentelyn tueksi: [Rikostaustaiset-naiset-asiakkaina.pdf \(rets.fi\)](#)

Lyhytdokumentti: [Naiset näkyviksi -hanke 2020 \(youtube.com\)](#)

Kirje lastensuojeluun: [Kirje lastensuojeluun \(youtube.com\)](#)